

УДК: 342.7: 327 (478)

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-4>

Т.М. ЗАВОРОТЧЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії держава і права,
конституційного права та державного управління юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпро)*
<https://orcid.org/0009-0002-7799-0922>

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВНА ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

У статті здійснено аналіз наукових підходів щодо механізму захисту прав людини в Україні. Констатовано, що права людини є найбільшим досягненням людства, а проблема захисту прав людини є актуальною з найдавніших часів людської цивілізації. Визначено, що довгі роки концепція «гуманітарної інтервенції» вважалася недопустимою, адже принцип невтручання у внутрішні справи держави визнавався непорушним, проте поступово представники міжнародної спільноти почали розглядати концепцію «гуманітарної інтервенції» як легітимну. Доведено, що право втручання існує в тому випадку, коли на думку окремої держави вторгнення представляється для охорони загальних інтересів людства. Авторкою звернена увага на те, що основною ідеєю правової держави є захист прав людини та їх реальна гарантованість державою. Зазначено, що всі люди є рівними від природи, від самого факту свого народження. Акцентовано увагу на тому, що концепція західноєвропейських мислителів про природні права є необхідною для українського суспільства. Проаналізовано сутність правової держави як держави яка не тільки проголошує права і свободи особи, а й створює розгалужений механізм їхнього захисту. Розглянуто риси, властивості і характеристики правової держави, без яких цивілізоване суспільство не може існувати. Зроблено висновок про те, що забезпечення та захист прав і свобод людини, в тому числі різних категорій меншин, маючи не тільки міжнародно-правову, скільки внутрішньодержавну природу, у випадку неналежного регулювання, фактично перетворюється в серйозну проблему. Вказано, що саме це може створити загрозу не лише інтересам в межах національної безпеки, але й стану та стабільності міжнародного миру та безпеки. Авторка визначає, що без аксіологічного базису система прав людини може не тільки втратити свою стійкість, але й трансформуватись в свою протилежність, особливо коли забувається найголовніша цінність – людина, її життя і свобода. Зауважено, що дане розглянуте питання не може бути ефективно вирішено без використання комплексного підходу, що виражається у залученні всього арсеналу, як внутрішніх, так і міжнародно-правових засобів та методів.

Ключові слова: захист прав людини, система прав людини, гуманітарна інтервенція, екстрадиція, право притулку.

Постановка проблеми. У статті досліджено проблематику підходів стосовно механізму захисту прав людини. Під даною категорією розуміють систему та комплекс послідовних дій, спрямованих на захист прав людини й громадянина. Дослідження причин порушення прав людини є доволі актуальним протягом всього часу існування людства, оскільки саме відповідні причини можуть надати можливість для розроблення механізму захисту прав людини. У даній науковій статті всебічно вивчається питання складових предмету дослідження та визначаються аспекти щодо непорушності прав людини, якими є незменшуваність, недоторканність можливостей людини, котрі відображені в тих чи інших її правах.

Здійснено огляд питання меж державного втручання в життя суспільства, яке обумовлює іншу проблему, а саме неоднозначне розуміння даного терміну. Це означає, що в про-

цесі застосування даного родового визначення завжди існує нерозуміння його застосування, не враховуючи специфіку суб'єкта судження. Дослідивши погляди науковців, розкриті поняття концепції «гуманітарної інтервенції». Концепція «гуманітарної інтервенції» – це визначення прав людини, яке є універсальним і не може бути обмежене у просторі кордонами окремих держав, а, в свою чергу, принцип дотримання та захисту прав людини не проявляється в якості основи сучасного міжнародного правопорядку, а це означає, що він є пріоритетним. Визначивши онтологію головного питання, здійснено огляд сутності правової держави як держави, яка проголошує права і свободи людини і громадянина та створює механізм захисту прав особи.

Найбільш загальноприйнятим та ефективним способом захисту прав людини є гарантія забезпечення прав і свобод людини й громадянина за допомогою судового захисту. Найдієвішим способом захисту права є такий, котрий зможе забезпечувати поновлення порушеного права, а у випадку неможливості такого поновлення, зможе гарантувати можливість отримання відповідної компенсації. Механізм захисту прав людини як ідея правової держави, може комплексно поєднувати у собі такі складові, як: процесуальна діяльність, міжнародні та національні механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини й громадянина. Тож постає питання, яким чином створити дієвий механізм захисту прав людини в громадянському суспільстві, який чітко би висвітлював ідею правової держави. Необхідно дослідити наукові погляди на проблему захисту прав людини. З огляду на це комплексно вивчивши складові теми дослідження, а саме питання захисту прав людини, визначенню концепції «гуманітарної інтервенції», надавши їм загальні визначення та встановивши взаємозв'язок між ними для розуміння їх сутності та значення, можна дійти обґрунтованих висновків, котрі сприяють розкриттю даної наукової теми. Крім того, було досліджено основну ідею правової держави, якою є захист прав людини та їх дієва гарантованість державою, а також властивості і характеристики правової держави, без яких не може існувати цивілізоване суспільство. Отже, актуальним науковим викликом вбачається виявлення трактування юридичного захисту, яке зводиться до проблеми законодавчого закріплення механізму захисту прав людини та фактично ототожнюється як ідея правової держави. З метою формування правового захисту прав людини необхідно перемістити увагу із закріплення прав людини в національному законодавстві на дійсний їх захист.

Права людини є найбільшим досягненням людства, а проблема захисту прав людини є актуальною з найдавніших часів людської цивілізації. Так і є в умовах сьогодення, оскільки питання прав людини є найважливішим питанням внутрішньої та зовнішньої політики усіх демократично спрямованих держав світу. Система захисту прав людини потребує нового теоретико-правового осмислення та розробки висновків і пропозицій щодо встановлення міжнародно-правовим стандартом в сфері прав людини. Питання, які виникають відносно поваги до прав і основних свобод людини як одного з основних принципів сучасного міжнародного права будуть залишатися актуальними ще довгий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою реалізації мети статті застосовані загальнонаукові, філософські, системний, юридико-догматичний методи дослідження, формально-юридичний, соціолого-правовий методи дослідження, метод діалектики. Перші два методи було застосовано при розгляді періодів становлення нашої держави як незалежної, правової, з урахуванням зміни поглядів втручання держави у життя громадян. Таке твердження обґрунтується наявністю випадків, коли християнське населення неосвічених народів могло відчувати несправедливого ставлення до себе. Ці методи виражаються в підході до вивчення наукових підходів щодо механізму захисту прав людини в Україні, заснованого на загальних закономірних зв'язках розвитку буття і свідомості та передбачають розгляд принципу невтручання у внутрішні справи держави як явище, яке визначається природою людини і умовами життя суспільства і яке пов'язане з іншими соціальними явищами і знаходиться в постійному розвитку, якісному відновленні. Системний метод надав можливість згрупувати базові елементи вчення правової держави та об'єднати їх в загальну характеристику поняття правової держава. При застосуванні об'єктивності як принципу методології дослідження застосована основна ідея правової держави. Цією ідеєю є захист прав людини, їх реальна гарантованість державою. Юридико-догматичний метод став у пригоді при опрацюванні предмету дослідження як такого в безумовному зв'язку з кон-

ституційним, міжнародним та іншими галузями права. За допомогою цього методу здійснено аналіз діючого законодавства і практики його застосування державними органами. Формально-юридичний метод надав змогу уявити значення нормативного матеріалу для дослідження даної проблеми. Соціолого-правовий метод було використано при розумінні взаємозв'язку концепції західноєвропейських мислителів про природні права та доказу її необхідності для українського суспільства.

Застосування вищевказаних методів дозволило узагальнити теоретичні та практичні напрацювання українських вчених, у наукових працях яких розглянуто пов'язані з досліджуваною нами проблематикою проблеми. За допомогою методу діалектики сформульовано кінцеві висновки, а також визначено перспективи подальших досліджень.

Мета статті – проаналізувати погляди, сформовані у правовій науці на проблему захисту прав людини як на державному так і на міжнародному рівнях. Дана мета конкретизується в таких завданнях: охарактеризувати результати проведеного аналізу сформованих у правовій науці поглядів; довести віднесення прав людини та її системи до основної ідеї правової держави.

Виклад основного матеріалу. У сучасній правовій науці України слід виділити ту її галузь, яка забезпечить динамічну та об'єктивну реакцію науковців на законодавчі ініціативи влади та надасть випереджаючий законотворчості напрям руху правової системи України в інтересах охорони й захисту прав людини. Тільки так можна зупинити законотворчі експерименти над громадянами України, коли суспільство і фахівці знаходяться в стані постійного реформування, а мети такого реформування не визначено. Якщо проаналізувати попередній етап становлення України як незалежної, правової держави, то можна зробити висновок про те, що він увесь складається з постійного реформування державного устрою та суспільних відносин. Цілоком зрозумілими є труднощі, пов'язані з переходом соціалістичної республіки колишнього Радянського Союзу на капіталістичні рейки, але наша держава не єдина в світі, яка пройшла цей шлях, однак опинилася не в найкращому економічному, політичному і, головне, правовому становищі [1].

Середину XIX століття характеризується тим, що відбувається зміна філософсько-правових поглядів на межі державного втручання в життя суспільства, а на міжнародному рівні переважає точка зору про закономірність втручання у справи інших держав і закономірності інтервенції з мотивів «гуманності» для захисту основних прав і свобод людини. Дане судження при цьому виправдовується обґрунтуванням чи застереженням щодо випадків, коли християнське населення неосвічених народів може зазнавати варварського гоніння та побиття.

У наш час саме Європейський Союз служить яскравим виразником наддержавного об'єднання, яке сформувалось унаслідок добровільного обмеження державами-членами даної організації свого суверенітету та розвитку правопорядку ЄС, який відрізняється як від міжнародного, так і від національного. У цьому контексті дещо втратила актуальність в наш час позиція про те, що «в міжнародно-правових відносинах не може існувати будь-яка наддержавна воля, оскільки в силу державного суверенітету учасники міжнародно-правових відносин займають незалежне один від одного положення». Тим самим абсолютно виключалась можливість існування наддержавних організацій та наддержавних органів, рішення яких є обов'язковими для країн, які входять в цю організацію [2].

Довгі роки концепція «гуманітарної інтервенції» вважалася недопустимою, адже принцип невтручання у внутрішні справи держави визнавався непорушним, проте поступово представники міжнародної спільноти почали розглядати концепцію «гуманітарної інтервенції» як легітимну [3]. Концепція «гуманітарної інтервенції» є визначенням прав людини, є універсальним і не може бути обмежене у просторі кордонами окремих держав, в свою чергу, принцип дотримання та захисту прав людини не проявляється в якості основи сучасного міжнародного правопорядку, а це означає, що він є пріоритетним. Але не всі держави підтримали такий підхід до зазначеної концепції (держави-члени міжнародних організацій «Група 77» та «Рух неприєднання»).

Застосування доктрини гуманітарної інтервенції лише проти нецивілізованих народів є доволі законним. Разом з тим, слід зазначити, що право на гуманітарну інтервенцію виникає не в односторонньому порядку, а в результаті рішення декількох держав [4]. Продо-

вжуючи дану точку зору, зауважимо, що право втручання існує також і в тому випадку, коли на думку окремої держави вторгнення представляється для охорони загальних інтересів людства. Виходячи з цього, право втручання може бути представлено спільно декільком державам, яке можна назвати колективним втручанням. Можливість гуманітарного втручання з метою захисту прав людини на території держави, в якій вони масово порушуються, не суперечить принципу державного суверенітету, оскільки він має розглядатись у межах єдиної для всього сучасного цивілізованого світу концепції універсальності прав людини. Сенса цієї концепції полягає в тому, що всі держави, які взяли на себе зобов'язання поважати Статут ООН, Загальну декларацію прав людини 1948 р, Гельсінкський Заключний акт та інші документи, що проголошують універсальні й невід'ємні права людини, одночасно взяли на себе міжнародно-правове зобов'язання гарантувати закріплені в них права людини і визнали, що ця сфера не є предметом їх виключної компетенції. При цьому, аналізуючи в основному практику європейських держав в даній сфері в XIX столітті, взагалі можна дійти висновку про те, що в дійсності жодна інтервенція не відбувалася з гуманною метою, за винятком окупації Сирії в 1860-1861 рр. Францією під приводом захисту християн-маронітів «від «нецивілізованого» мусульманського населення. Тому, якщо та чи інша держава порушує права і свободи своїх громадян, то слід з цією державою припинити будь-які, і не втручатися з застосуванням зброї.

Найпоширенішою концепцією дослідження людських прав є встановлення того факту, що права людини мають універсальний характер. Ця універсальність проявляється як трансцендентний аспект. Це права, які має кожна людина як особистість, незалежно від правового простору чи історичного часу. Розгляд цього аспекту є дуже важливим для обґрунтування безумовності прав людини, але, згідно з критикою опонентів у цьому сенсі, права людини є дуже широкими абстракціями; хоча цінні як регулятивна концепція, їх надзвичайно важко застосувати в суспільстві [5]. Дана позиція ґрунтується на принципах правового становища людини і громадянина, які являють собою основи початку, виходячи з яких здійснюється використання прав і свобод людини і громадянина, виконання його обов'язків [6].

Наведений період часу XIX століття і його наступні періоди одночасно мають і таку особливість, як закріплення в основних законах окремих держав норм, регулюючих співпрацю в сфері захисту прав людини та положень, які визначають обсяг прав і свобод конкретного громадянина (індивіда), питання екстрадиції і права притулку. Вони, до прикладу, знаходять своє відображення в Конституційній хартії Португалії 1826 року, Основному статуті Італії 1848 р., Конституції Данії 1866 р., Конституції Японії 1889 р.

Наприкінці XIX – початку XX століть нова юридична назва, осмислення і розповсюдження в світі отримує концепція правової держави, як особлива форма організації і функціонування публічної політичної влади. В цей період вона набуває такі риси, властивості і характеристики, без яких цивілізоване суспільство не може існувати: гуманізм (пріоритет прав людини щодо влади); демократичність (подолання відчуження особистості від держави, створення масової соціальної бази); моральність (рівноправність і справедливість); обмеження його всевладдя (поділ влади, створення стримувань і противаг). Звідси стає зрозумілим, що права людини та їх ефективний захист з боку держави є однією з найактуальніших проблем ідеї правової держави.

Розглядаючи питання, пов'язані з науковим визначенням поняття «правова держава», треба зазначити, що в синонімічному ряді поряд із цим терміном у науці використовуються й інші. Такі базові елементи вчення правової держави, як мудрість, вміння, майстерність, кмітливість, толерантність, розсудливість, виваженість тощо були ґрунтовно основоположені ще давньогрецькими філософами: Піфагором, Платоном, Аристотелем, Діогеном. Крім того, необхідно акцентувати увагу на епоху життя таких відомих мудреців і пророків VIII – III ст. до н. е. (період «осьового часу»): Конфуція і Ліо-Цзи в Китаї, Будди в Індії, Заратустри в Персії, старозавітних пророків Іллії, Ісайї, Ієрамії в Палестині, Гомера, Геракліта тощо. Саме «осьовий час» породив світові релігії, філософію мудрості, сформував уявлення про людство, його цінності та ідеали як основи правової держави. У зв'язку з цим, звернемо увагу на найбільш вивчені погляди відносно принципів правової держави.

Центральною основною ідеєю правової держави є захист прав людини, їх реальна гарантованість державою. Всі люди є рівними від природи, від самого факту свого народження. Додержуючись концепції західноєвропейських мислителів про природні права, можемо доказати її необхідність для українського суспільства [7].

Варто акцентувати на тому, що важливим аспектом для концепції західноєвропейських мислителів є поділ влади в державі та незалежність судової влади. Вважаємо, що пріоритетною функцією держави з демократичним режимом повинно бути дійсне забезпечення прав людини та верховенство закону.

Механізм забезпечення прав людини в Україні визначається сукупністю нормативного та інституційного елементів. А у випадку вичерпання національного механізму забезпечення прав людини, кожен має право на застосування міжнародного механізму забезпечення прав людини (як на регіональному, так і універсальному рівнях), що може бути предметом подальших наукових досліджень. В сучасних і політичних реаліях правова держава за своєю суттю може визнаватися такою лише за умови, що вона забезпечує безпеку громадян, охорону та захист їхніх прав і законних інтересів, а також ефективне відновлення в правах [8], тобто мова йде про те, що наскільки насправді дієво забезпечується захист прав людини та громадянина у конкретній державі. В даному аспекті, безумовно, випробування дієвості норм з прав людини залежить від того, чи є в наявності реальний механізм захисту з реалізації як позитивних, так і природних прав. Однак слід не забувати і про те, що звичайно, проблема гарантій прав і свобод особистості – дуже істотна проблема, яка є лише однією зі сторін концепції правової держави, тобто частиною цієї концепції.

Правова держава не тільки проголошує права і свободи особи, а й створює розгалужений механізм їхнього захисту. Насамперед це суд і прокуратура. Також у багатьох розвинених державах є омбудсман – спеціальна посадова особа, яку обирають або призначають для контролю за дотриманням людських прав і свобод. Важливу роль у їхньому захисті також відіграють інститути громадянського суспільства, національні й міжнародні правозахисні організації. Соціальною передумовою правової держави є розвинене громадянське суспільство, а політичною – консолідований демократичний режим.

Концепція правової держави пройшла досить тривалий шлях свого розвитку. Різні історичні епохи, державні режими, мислителі, філософи та юристи Античності, Середньовіччя, Нового та Новітнього часу сформували своєрідний наріжний камінь цієї теорії [9].

На початку, вірніше у першому десятилітті XX століття або після закінчення першої світової війни та розпаду Османської та Німецької імперій, а також створення нових суверенних держав, і що важливо, створення Ліги Націй, в межах міжнародного права переважно між європейськими державами розробляються та підписуються договори, які передбачають заходи для захисту прав етнічних, релігійних та мовних меншин. Необхідність таких угод, як вважали провідні держави того часу, полягала не лише у тому, щоб сприяти збереженню політичної стабільності в світі, в якому національна свідомість остаточно витіснила релігійну, але й була обумовлена тим, що своєчасне закріплення статусу етнічних меншин допомагало уникнути приводу для інтервенції з боку держави, де ця етнічна група знаходилась у влади або складала більшість населення і для неї була небайдужа доля своїх одноплеменників.

У таких договорах, учасниками яких були Австрія, Албанія, Угорщина, Ірак, Греція, Польща, Румунія, Туреччина, Литва, Латвія, Естонія, Фінляндія, Чехословаччина і Югославія, закріплювались в основному такі громадянські і політичні права і свободи, як рівність звернення та недискримінації, право на громадянство, право користування рідною мовою, права в культурній сфері, включаючи створення відповідної інфраструктури, в тому числі шкіл, де навчання мало відбуватися на мові меншин, які компактно проживають на даній території, рівна державна підтримка таких шкіл та ін., які створили в сукупності для меншин спеціальний правовий режим.

Наразі найчастіше права людини розглядаються як права, які притаманні кожній людині в силу того, що вона є людиною. Незважаючи на те що концепція прав людини часто сприймається як така, що відбиває якісь ідеали, до яких необхідно прагнути, або взагалі як утопічна за своєю природою, суть її полягає в тому, що права людини встановлюють той необхідний мінімум, який потрібен, щоб забезпечити людині «людське» існування.

Нині функціонуюча універсальна система міжнародного визнання та захисту прав і основних свобод людини склалася після Другої світової війни і в основному в рамках Організації Об'єднаних Націй [10].

В сучасному світі права і свободи людини перестали бути тільки внутрішньою справою держави, тепер це об'єкт уваги всієї міжнародної спільноти. При цьому захист прав людини не може розглядатись як завдання, яке суперечить іншим основним завданням, що є важливими для сучасного демократичного суспільства. Відповідно, дотримання принципів в сфері прав людини фактично може бути досягнуто раніше порівняно з завданнями, які більшою мірою залежать від структурних змін в суспільстві. Власне, аксіологічний вимір прав і свобод людини в сучасній юридичній літературі отримав своє адекватне визнання.

Безумовно, забезпечення, реалізація захисту прав людини є важливим показником для правової держави, а виконання завдання щодо захисту прав людини залежить насамперед від рівня досягнень країни та механізмів, що існують на національному рівні [11].

В нормах і стандартах в сфері прав людини відображений комплекс традиційних цінностей людства – категорій, які були втілені в релігійних вченнях, філософських дискурсах, суспільних підвалинах, звичаях, а також в повсякденному житті різних товариств, народів і цивілізацій. Ці цінності є настільки сильними та укоріненими, що представляють собою моральний імператив для багатьох людей.

Висновки. На протязі багатьох років вітчизняні вчені ґрунтовно досліджують проблеми захисту прав людини намагаючись виокремити конкретні засоби для їх забезпечення. Проведені нами дослідження вказують на важливість альтернативних концепцій прав людини. Нами було проведено дослідження наукових підходів стосовно захисту прав людини як ідеї правової держави.

Забезпечення і захист прав і свобод людини, в тому числі різних категорій меншин, маючи не тільки міжнародно-правову, скільки внутрішньодержавну природу, у випадку неналежного регулювання, фактично перетворюється в серйозну проблему, і отже, може створити загрозу не лише інтересам в межах національної безпеки, але й стану та стабільності міжнародного миру та безпеки. Ми переконані, що перш за все без аксіологічного базису система прав людини може не тільки втратити свою стійкість, але й трансформуватись в свою протилежність, особливо коли забувається найголовніша цінність – людина, її життя і свобода. Разом з тим, дане розглянуте питання не може бути ефективно вирішено без використання комплексного підходу, що виражається у залученні всього арсеналу, як внутрішніх, так і міжнародно-правових засобів та методів.

Враховуючи універсальний каталог прав людини, вони не є завершально дослідженими, але є актуальними в сучасних умовах безперечно. Для того, щоб здійснити інституалізацію прав людини як юридичної категорії, необхідно: 1) розглянути основні міжнародні документи в сфері прав людини; 2) дослідити універсальний рівень визнання та захисту прав людини; 3) отримати наукові напрацювання щодо дискусійних питань новітніх прав, а саме питання біоетики, репродуктивних прав, те, як між собою пов'язуються права людини та вичерпні природні ресурси, тобто право на воду, право на повітря; 4) співвідношення національних засобів захисту прав людини та особливостей утвердження прав людини та правозахисної діяльності в інших зарубіжних країнах; 5) визначення проблем обмеження прав людини в умовах воєнного та надзвичайного стану і прав людини і питань національної безпеки тощо.

Все вище вказане може бути ключовими моментами у порушеній нами проблематиці та майбутніми шляхами її вирішення.

Перспективами подальших розвідок із досліджуваної проблематики можуть бути вивчення прав людини та їх захист у інформаційно-комунікаційній технології.

Список використаних джерел

1. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Філософія права в процесі реформування правової системи України: теорія і практика. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 35-40. DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.04.
2. Козюбра М.І. Загальна теорія права: підручник. Київ: Ваїте, 2015. 392 с. С. 56.

3. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М.В. Буроменського: моногр. / авт. кол.; за ред. В.М. Репецького та В.В. Гутника. Львів; Одеса: Фенікс, 2017. 564 с. С. 118.
4. Левенець А.В., Хріщева О.Г. Гуманітарна інтервенція як виняток з принципу невтручання у справи держави. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Правознавство*. 2019. Т.24. Вип.1 (34) с. 32-40. DOI: 10.18524/2304-1587.2019.1(34).166786.
5. Миронюк О.І. Універсальність прав людини: теоретичний вимір. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 1. С. 56-59. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.8>.
6. Ковалів М.В., Тимчишин Т.М., Ніканорова О.В. Основи права Європейського Союзу: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с. С. 112.
7. Лісовська Ю.П., Лісовський П.М., Подоляка С.А. Правова держава: історія, теорія, методологія: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 348 с. С. 212.
8. Гришко О.М. Механізм забезпечення прав людини в Україні. *Правове регулювання економіки*. 2017. № 16. С. 33-43.
9. Богак Ю.З. Концепція правової держави: проблематика визначення у контексті історичного розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 378-380. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/93>.
10. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 168 с. С. 94.
11. Назарчук О. Захист прав людини: сучасний стан та проблеми реалізації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 2 (30). С. 19-23. DOI:10.35774/app2022.02.019.

PROTECTION OF PEOPLE'S RIGHTS AS THE BASIC IDEA OF A LEGAL POWER

Tatiana N. Zavorotchenko, PhD in Legal Sciences, associate Professor, associate Professor of Department of theory of state and law, constitutional law and public administration, law faculty Dniprovsk national University Oles Honchar (Ukraine)

E-mail: pucak.dp@meta.ua

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-4>

Key words: protection of human rights, human rights system, humanitarian intervention, extradition, right of asylum.

The article analyzes scientific approaches to the mechanism of human rights protection in Ukraine. It was established that human rights are the greatest achievement of humanity, and the problem of protecting human rights has been relevant since the earliest times of human civilization. It was determined that for many years the concept of «humanitarian intervention» was considered inadmissible, because the principle of non-interference in the internal affairs of the state was recognized as inviolable, but gradually representatives of the international community began to consider the concept of «humanitarian intervention» as legitimate. It has been proven that the right to intervene exists in the case when, in the opinion of a separate state, the invasion is presented to protect the general interests of humanity. The author draws attention to the fact that the main idea of the rule of law is the protection of human rights and their real guarantee by the state. **It is noted that all people are equal by nature, by the very fact of their birth.** Attention is focused on the fact that the concept of Western European thinkers about natural rights is necessary for Ukrainian society. The essence of the legal state is analyzed as a state that not only proclaims the rights and freedoms of the individual, but also creates an extensive mechanism for their protection. Features, properties and characteristics of the rule of law, without which a civilized society cannot exist, are considered. It was concluded that the provision and protection of human rights and freedoms, including those of various categories of minorities, having not so much an international legal nature as a domestic one, in the case of improper regulation, actually turns into a serious problem. It is indicated that this can create a threat not only to national security interests, but also to the state and stability of international peace and security. The author determines that without an axiological basis, the system of human rights can not only lose its stability, but also transform into its opposite, especially when the most important value – a person, his life and freedom – is forgotten. It was noted that this issue cannot be effectively resolved without the use of a comprehensive approach, which is expressed in the involvement of the entire arsenal, both domestic and international legal means and methods.

References

1. Fursa, S.Ya., Fursa, E.I. (2020). *Philosophiya prava v protsesi rephormuvannya pravovoyi systemy Ukrainy: teoriya i praktyka* [Philosophy of law in the process of reforming the legal system of Ukraine: theory and practice]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], no. 3, pp. 35-40.
2. Kozyubra, M.I. (2015). *Zagalna teoriya prava*: [General theory of law]. Kyiv, Waite Publ., 392 p.
3. Buromensky, M.V., Repetskyi, V.M., Hutnik, V.V. (2017). *Suchasni problemy mizhnarodnogo prava. Liber Amicorum do 60-richchia prof. Buromenskoho* [Current problems of international law. Liber Amicorum to the 60th anniversary of prof. Buromenskoho]. Odesa, Phoenix Publ., 564 p.
4. Levenets, A.V., Khryshcheva, O.G. (2019). *Gumanitarna interventsia yak vyniatok z pryntsyphu nevtruchannya u spravy derzhavy* [Humanitarian intervention as an exception to the principle of non-interference in state affairs]. *Visnyk Odeskogo natsionalnogo universytetu imeni I.I. Mechnikova. Pravoznnavstvo* [Bulletin of the Odessa National University named after I.I. Mechnikova. Jurisprudence], vol. 24, issue 1 (34), pp. 32-40.
5. Mironyuk, O.I. (2024). *Universalnist prav lyudyny: teoretychnyi vymir* [Universality of human rights: theoretical dimension]. *Analytychno-porivnyalne pravoznnavstvo* [Analytical and comparative jurisprudence], no. 1, pp. 56-59.
6. Kovaliv, M.V., Tymchyshyn, T.M., Nikanorova, O.V. (2020). *Osnovy prava Yevropeyskogo Soyuzu: navchalnyi posibnyk* [Fundamentals of European Union law: a study guide]. Lviv, Lviv State University of Internal Affairs, 212 p.
7. Lisovska, Yu.P., Lisovskyi, P.M., Podoliaka, S.A. (2018). *Pravova derzhava: istoriya, teoriya, metodologiya* [Rule of law: history, theory, methodology]. Kyiv, Kondor Publishing House, 348 p.
8. Grishko, O.M. (2017). *Mechanizm zabezpechennya prav lyudyny v Ukraini* [The mechanism for ensuring human rights in Ukraine]. *Pravove reguluvannya ekonomiky* [Legal regulation of the economy], no. 16, pp. 33-43.
9. Bogak, Yu.Z. (2021). *Kontseptsia pravovoyi derzhavy: problematyka vyznachennya u konteksti istorychnogo rozvytku* [The concept of the rule of law: the problem of definition in the context of historical development]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal scientific electronic journal], no. 2, pp. 378-380.
10. Shumilo, I.A. (2018). *Mizhnarodna systema zachystu prav lyudyny* [The international system of human rights protection]. Kyiv, FOP Golembowska O.O. Publ., 168 p.
11. Nazarchuk, O. (2022). *Zachyst prav lyudyny: suchasnyi stan ta problemy realizatsiyi* [Protection of human rights: current state and problems of implementation]. *Aktualni problemy pravoznnavstva* [Actual problems of jurisprudence], no. 2 (30), pp. 19-23.

Одержано: 15.01.2025.